

KASTYTIS
BRAZIULIS

**VISIŠKAI
SLAPTAI**

Saugokite savo privatumą,
arba Kodėl kartais
svarbu patylėti

Alma littera

Turinys

Ižanga ■ 7

PRADŽIA ■ 12

Saugokite savo vaikus ■ 13

Įmonės ir žmogaus privataus gyvenimo paslaptys ■ 16

5 konfidencialios informacijos apsaugos sritys ■ 19

Silpniausia yra vidurinioji darbuotojų grandis ■ 23

Plepys – didžiausia problema ■ 25

Koks saugumo modelis verslui yra geresnis – vakarietiškas
ar rytietiškas? ■ 28

GRĖSMĖS ■ 32

Išorės ir vidaus grėsmės ■ 33

Kaip garantuotai prarasti verslą ■ 38

Ar esate įdomus žvalgybos agentūroms ■ 42

Šnipų armija, arba 8+ ■ 45

Kokius tyrimus dėl žmogaus veiklos atlieka teisėsaugos
institucijos ■ 47

Kodėl žmonės nukenčia nuo pareigūnų ■ 51

Telefoninių pokalbių pasiklausymo mastai ■ 54

Slaptos duomenų bazės – svarbiausias taikinyis ■ 57

SĄLYGOS ■ 61

Prekyba poveikiu ■ 62

Nepagrįstas žmonių sekimas ■ 66

Prieštaravimas Konstitucijai ■ 71

Informacijos saugojimas pagal Kriminalinės žvalgybos
įstatymą ■ 74

666 straipsnis ■ 78

Neefektyvus žvalgybos agentūrų veiklos kontrolės
mechanizmas ■ 80

Korupcijos prevencijos įstatymo pataisų grėsmė
tarnautojams ■ 85

INFORMACIJOS RINKIMO METODAI ■ 90

Trys efektyviausi informacijos rinkimo metodai ■ 91

Fiktyvus įdarbinimas ■ 93

Slaptas telefoninių pokalbių pasiklausymas ■ 99

Apklausa ■ 110

Fizinis sekimas ■ 120

Slaptas patalpų pasiklausymas ■ 125

Kompiuterinių tinklų kontrolė ■ 130

Neteisėti tardymo metodai ■ 145

Agentas ■ 151

Silpniausia yra vidurinioji darbuotojų grandis

Kiekvienoje įmonėje silpniausia yra vidurinioji darbuotojų grandis. Kodėl? Jie daugiausia žino. Jeigu nežino, tai labai greitai gali sužinoti, nes turi tokių galimybių. Kiekvieną darbo dieną jie bendrauja su kolegomis, dalyvauja įmonės susirinkimuose, rengia ir skaito dokumentus, organizuoja derybas, sprendžia su įmonės veikla susijusias problemas. Ši įmonės grandis pati informatyviausia.

Vidurinioji darbuotojų grandis yra itin pažeidžiama. Jie siekia karjeros, pripažinimo, nori gauti didesnę atlyginimą, geresnes socialines garantijas, prabangesnį mobilųjį telefoną, asmeninį kompiuterį ar tarnybinį automobilį. Tarp šių darbuotojų vyksta nuolatinė arši konkurencija. Jeigu vadovas ryte į darbuotoją kreivai pažiūrėjo ne dėl to, kad jis jo nemėgsta, o dėl to, kad vadovas gal su žmona ar draugu susipyko ar jam dar kas nors negero atsitiko, tai darbuotojas vadovo piktą žvilgsnį priima kaip įžeidimą, neįvertinimą ar net pažeminimą. Jis taip stengiasi dirbti, įtikti, dirba viršvalandžius, laiku įvykdo užduotis, visą save atiduoda darbui, bendrovės interesams, tačiau nėra vadovo vertinamas, – taip galvoja darbuotojas. Jis užpyksta, jį užplūsta nepasitenkinimas, ir šis jausmas po truputį, jeigu nestabdomas, virsta keršto jausmu. Darbuotojo galvoje pradeda sukintis keršto planai: „Na, mes dar pažiūrėsime. Pamatysit, ko aš esu vertas! Pasigailėsit, bet bus jau per vėlu.“

JAV personalo patikimumo ekspertai atliko išsamų daugiau kaip 500 informacijos nutekintojų bylų tyrimą ir nustatė, kad pagrindinis motyvas nutekinti konfidencialią informaciją buvo ne pinigai, o nepasitenkinimas darbo atmosfera, netinkamas darbuotojo pastangų ir darbo pripažinimas.

Įmonių vadovai labai daug žino, tačiau nėra pažeidžiami. Turi viską, ko jiems reikia. Jeigu jie nori siekti didesnės karjeros, jiems telieka išeiti iš įmonės ir ieškoti darbo vietos didesnėse įmonėse. Vadovai yra patenkinti savo atlyginimu, socialiniu statusu. Jie yra pripažinti vadovais, jiems lankstosi ir jų klauso pavaldiniai. Valdyti žmones, įsakinėti jiems, matyti, kaip jie verčiasi per galvą įsakymus vykdydami, yra didis dalykas beveik kiekvienam. Žmogus, pajutęs valdžios skonį, daugiau nenori jos atsisakyti. Vadovai tokią valdžią turi ir jie už jokių pinigų nenori jos prarasti. Kiekvienas žvalgybos agentūros darbuotojas puikiai žino, kad užverbuoti vadovą ir priversti jį jam dirbti yra bergždžias reikalas. Laikas bus iššvaistytas, o rezultatas nepasiektas. Todėl vadovai agentais neverbuojami.

Labai nori tapti agentais, pardavinėti informaciją ir gauti už tai atlygį žemiausia darbuotojų grandis, tačiau jie žvalgybos agentūroms yra neįdomūs, nes neturi žvalgybinių galimybių rinkti informaciją. Ką gali papasakoti mūrininkas, langų statytojas ar vairuotojas? Nieko įdomaus ir nieko vertingo. Tai kam švaistyti laiką jam verbuoti?

Svarbiausias žvalgybos agentūrų taikinys yra vidurinioji darbuotojų grandis. Šiems darbuotojams, jų apsaugai, jų mokymams privalu skirti ypatingą dėmesį.

Plepys – didžiausia problema

Darbuotojas, nesugebantis laikyti liežuvio už dantų, yra tikras žvalgybos agentūrų lobis. Jis daug žino, yra pažeidžiamas ir nėra nemirktelėjęs visiems, kas tik paprašys, papasakos apie įmonę, jos vadovus, bendradarbius taip, kaip situaciją mato ir įsivaizduoja jis. Dažniausiai jo supratimas apie bendrovėje vykstančius procesus ir žinojimas apie vadovus būna iškreiptas ir išpūstas, o faktai neatitinka tikrovės.

Pateiksiu du pavyzdžius apie susitikimą su skirtingų įmonių darbuotojais ir rezultata, kurį gavau pabendravęs su jais. Neminėsiu įmonių pavadinimų ir darbuotojų pavardžių. Ne jie yra esmė.

Kai susitikęs su banko darbuotoju kavinėje pakalbi apie orą, žuvis, baisų nusikaltėlių pasaulį ir išgėręs du bokalus alaus jo paklausi apie darbą, apie įmonės skolas arba tiesioginį viršininką, dažniausiai gauni griežtą atsakymą, kad jis su tavimi, nesvarbu, kas toks esi ir kokias pareigas eini, nesiruošia kalbėtis apie savo darbą ir bendradarbius. Jis paaiškina, kad neturi įgaliojimų suteikti tau informacijos, ir rekomenduos kreiptis tiesiai į jo viršininkus ir, jei jie jam leis, jis prašomą informaciją tikrai suteiks. Banko darbuotojas nepabūgs ir jus išpės, kad jeigu dar kartą bandysite iš jo ištraukti informaciją apie darbą, tai atsistos ir paliks jus vienus, nes daugiau neturės apie ką su jumis kalbėtis. Taip darbuotojai elgiasi labai retai, tačiau panašių atvejų pasitaiko.

Dažniausiai apie 90 proc. darbuotojų, išgėrę du bokalus alaus, paklausti apie jų vadovą arba jums atsiliesus apie vadovą neigiamai, pradeda neužsičiaupdami pasakoti apie darbą ir

nemėgstamus vadovus, matytus, girdėtus ir įsivaizduojamus dalykus. Kartais darbuotojas siekia padaryti jums įspūdį savo žiniomis ar parodyti, koks yra protingas, giriasi, kad jeigu vadovautų įmonei ar įmonės skyriui, tai visus verslo reikalus tvarkytų geriau ir sėkmingiau. Po dar dviejų bokalų alaus ir kelių valandų pokalbio jis, atsisveikindamas su jumis, pažadės kitą dieną suteikti dar daugiau informacijos, o jeigu reikia, tai ir dokumentų nukopijuoti. Po susitikimo su tokiu darbuotoju prireikia keletą dienų visai informacijai surašyti į popieriaus lapą.

Atminkite, kad į susitikimą su bendrovės darbuotoju žvalgybos agentūros darbuotojas visada eina gerai pasiruošęs. Jis puikiai žino pašnekovą, jo silpnąsias vietas. Žino, kaip jį išprovokuoti pokalbiui, kaip sudirginti ir ištraukti iš jo informaciją taip, kad jis nesuprastų, ko žvalgybos darbuotojas norėjo ir kokius klausimus uždavė.

Dėl kokių priežasčių įmonėje atsiranda plepių

- Nėra konfidencialios informacijos apsaugą reglamentuojančių taisyklių. Darbuotojai nežino, kuri įmonės informacija yra konfidenciali, kaip su ja elgtis, kokios jų teisės ir pareigos, kokia yra atsakomybė.
- Nėra efektyvaus darbuotojų veiklos kontrolės mechanizmo. Neįsivaizduoju, kaip gali darbuotojas neinformavęs vadovo susitikti su žvalgybos agentūrų darbuotojais ir jiems pasakoti apie įmonę ir jos problemas. Visa tai turi būti fiksuojama ir kontroliuojama. Vadovas privalo žinoti apie visus savo pavaldinių ryšius su žvalgybos agentūros darbuotojais, nes už įmonės veiklą yra atsakingas bendrovės vadovas, o ne žvalgybos agentūra.

- Neorganizuojami darbuotojų mokymai, todėl jie nežino, kokių grėsmių jiems gali kilti, kaip per juos galima rinkti informaciją, juos verbuoti. Darbuotojai nesuvokia, dėl kokių priežasčių reikia saugoti įmonės konfidencialią informaciją ir kaip ji yra saugoma.
- Nėra reakcijos į netinkamą darbuotojo elgesį. Darbuotojui pažeidus taisyklės, vadovai jo nebaudžia, numoja į tai ranka. Jei darbuotojas blogai jaučiasi, pradeda blaškytis, kelia intrigas, skleidžia gandus, vadovai nesiima jokių sankcijų dėl jo elgesio, nesiaiškina jo netinkamo elgesio motyvų.
- Nėra atsakingo asmens, kuris nuolat prižiūrėtų, kaip yra dirbama su konfidencialia informacija, ar nėra pažeidžiamos taisyklės, ar veiksmingos yra informacijos apsaugos priemonės.

Telefoninių pokalbių pasiklausymo mastai

Daugelis žmonių nelabai įsivaizduoja, kaip klausomasi telefoninių pokalbių, kokie pokalbiai yra įrašinėjami, o kokie trinami ir naikinami. Taigi, galiu juos nuliūdinti. Visi pokalbiai yra įrašomi ir išsaugomi. Tik nedidelė jų dalis sunaikinama. Įdomiausia tai, kad pareigūnas, gavęs leidimą klausytis vieno žmogaus pokalbių, išgirsta, užfiksuoja ir įrašo 50 ar net 100 žmonių balsus.

Klausomasi vieno abonento pokalbių. Viskas, ką žmogus pasakė, užfiksuojama, o įrašas išsaugomas. Kai kurie pokalbiai aprašomi, o kai kurių daromos suvestinės.

Dažniausiai žmogus naudojasi ne vienu telefono numeriu, taigi klausomasi visų jo pokalbių visais jo naudojamais telefono numeriais: namų, darbo ir vadinamuoju slaptu (pokalbiams tik su keeliais konkrečiais žmonėmis). Visi žmogaus pokalbiai šiais telefono numeriais fiksuojami ir išsaugomi.

Asmuo, bijodamas seklių, laikydamasis konspiracijos, apimtas paranojos, kartais naudojasi ne tik savo telefono abonento numeriais, bet ir šeimos narių, draugų, bendradarbių, vairuotojų ar kaimynų telefonais. Žvalgybos pareigūnai įtardami, kad asmuo gali skambinti ir iš kitų žmonių telefonų, jų numerius identifikuoja ir taip pat „pakabina“. Tada ir kito žmogaus pokalbiai yra fiksuojami ir išsaugomi, nors jis niekuo dėtas.

Kalbėjau tik apie žmogų, dėl kurio nusikalstamos veikos yra išduotas leidimas klausytis telefoninių pokalbių, ir tik apie tuos, kurie yra susiję su ta jo veikla. Visi kiti jo pokalbiai turi būti ištrinti ir sunaikinti. Tačiau įstatymas sau, o tikras gyvenimas sau.

Suskaičiuokime, kiek žmonių klausosi pareigūnas, turėdamas leidimą klausytis tik vieno žmogaus pokalbių darbo, namų, slaptu ir žmonos telefono numeriais.

Naudodamasis darbo telefono numeriu aktyvus asmuo darbo reikalais per mėnesį bendrauja maždaug su 50 žmonių: kalbasi, ginčijasi, diskutuoja, įrodinėja, pykstasi. Šių žmonių balsus ir pokalbius su sekamu asmeniu pareigūnas fiksuoja ir įrašo. Pokalbiai kaupiami ir saugomi duomenų bazėje.

Tas pats žmogus dar naudojami namų telefono numeriu ir per mėnesį bendrauja su 10–30 žmonių. Jų pokalbiai yra fiksuojami, įrašomi, kaupiami ir saugomi.

Dar jis naudojami vadinamuoju slaptu numeriu, slaptu tik jam pačiam. Kam reikia, tas žino visus slaptus šio žmogaus telefono numerius. Nustatyti juos nesudėtinga ir nesunku. Šiuo telefono numeriu žmogus bendrauja su 2–5 žmonėmis. Visi pokalbiai ir balsai yra fiksuojami ir įrašomi.

Taip pat žmogus naudojami kitų žmonių ar žmonos, vaiko telefono numeriais. Jeigu pareigūnas nustatė arba jam kilo įtarimų, kad žmogus gali naudotis kito žmogaus telefono numeriu, tai visi pokalbiai šiuo numeriu irgi fiksuojami ir įrašomi. Sekamas žmogus per šį telefono numerį bendrauja su 2–5 žmonėmis. Tačiau yra įrašinėjami ir sekamo asmens pokalbiai telefonu, ir visi pokalbiai asmens, kuris nėra sekamas, bet jo pokalbiai yra pasiklausomi. Pridėkime dar 20 žmonių.

Taigi pareigūnas, turėdamas leidimą sekti vieną žmogų, iš tikro girdi 50, o kartais 100 su nusikalstama veika nieko bendra neturinčių žmonių pokalbius su sekamu asmeniu. Juos perklauso, užfiksuoja, įrašo į duomenų bazę.

Pareigūnas, vykdydamas kriminalinės žvalgybos ar žvalgybos tyrimą, turi leidimą sekti ne vieną žmogų, o kelis. Kartais vienas pareigūnas seka 10–20 žmonių. Tačiau dėl objektyvumo imkime,

kad vienas pareigūnas pagal vieną tyrimo bylą seka 5 žmones. Taigi teismas išduoda leidimą klausytis 5 žmonių telefoninių pokalbių (darbo, namų, slaptu, artimųjų telefonų numeriais, nes sekamasis gali jais pasinaudoti). Bet pareigūnas fiksuoja ir įrašinėja mažų mažiausiai beveik 250 žmonių pokalbius ir balsus.

Dabar paimkime kaip pavyzdį Valstybės saugumo departamentą (toliau – VSD). Tiksliai nežinau, kiek ten dirba pareigūnų, kurių paskirtis yra sekti, tirti. Pareigūno darbo rezultatas nustatomas pagal tai, kiek žvalgybos ar kriminalinės žvalgybos tyrimų jis atlieka: kiek turi bylų ir kiek seka žmonių. Tas pareigūnas, kuris tyrimų neatlieka, yra niekam tikęs ir karjeros tikrai nepadarys. Jis privalo turėti ne mažiau kaip dvi tyrimo bylas. Tarkim, VSD dirba 200 pareigūnų, kurių darbas yra sekti žmones. Taigi kiekvienas turi turėti ne mažiau kaip dvi tyrimo bylas. Vadinasi, jis seka ne mažiau kaip 10 žmonių, tad fiksuoja ir įrašinėja ne mažiau kaip 500 žmonių pokalbius ir balsus. O kadangi VSD dirba 200 pareigūnų, tai fiksuojami ir įrašinėjami apie 100 000 žmonių balsai ir pokalbiai.

Lietuvoje yra 8 kriminalinės žvalgybos ir žvalgybos tarnybos. Visos jos turi teisę sekti žmones ir klausytis jų telefoninių pokalbių. Teoriškai kiekvienoje iš šių tarnybų dirba po 200 tikrų operatyvinių. Vadinasi, Lietuvoje yra 1600 seklių, kurie privalo turėti ne mažiau kaip dvi tyrimo bylas ir pagal jas sekti ne mažiau kaip 10 žmonių. Taigi 1600 seklių fiksuoja ir įrašinėja beveik 800 000 žmonių balsus bei pokalbius. Skaičiai įspūdingi.

Taigi, ten – duomenų bazėje – esame visi. Bet kuriuo metu galime atsidurti valdžios ar kieno nors kito sudarytame juodajame sąrašė.